

VERHANDELING

OVER DEN AART EN BEHANDELING DER

NATUURLYKE EN INGEËNTE

KINDERPOKJES,

TER BEHANDELING IN EENE WEST-INDISCHE VOLKPLANTING OPGESTELD; EN NU MEDEGEDEELD

DOOR

P. ROSE ROUME DE SAINT LAURENT.

Uit de verſchillende Waarneemingen der geene, die over dit onderwerp geſchreeven hebben; bovenal uit die van SYDENHAM; en meer byzonder uit het uitgegeeven Werk van Dr. GATY, den besten Lydsman, dien men in de wyze van inënten en behandelen der Kinderpokjes kan volgen, blykt: dat deeze Ziekte, tot de beſmettelyke behoorende, op de Zenuwen werkt; dat de Toevallen,

 die

die haar aankondigen, bekend genoeg, en gemaklyk te onderſcheiden zyn; vooral by Ingeëntten, wier ſterk en gezond geſtel toelaat, al de trappen van ſpanning en ſaamentrekking te ondervinden, die het onderſcheidend kenmerk deezer Ziekte uitmaaken, zonder dat de toevallige gisting der vogten derzelver regelmaatige voortgang ſtremt.

Door eene agterëenvolging van Waarneemingen ziet men, dat deeze Ziekte zich in drie Tydperken afdeelt.

Het eerſte Tydperk begint van het ogenblik af, dat het Smet, 't zy natuurlyk, of door Inenting verkreegen, en geduurig, offchoon niet zichtbaar werkende op de vaste deelen, of op het levensbeginſel zelve, zich begint te openbaaren door merkbaare tekens; waar mede gewoonlyk negen dagen verloopen; zelden meer, maar vry dikwils minder; ja ſomwyl loopt deeze eerſte ſtaat der ziekte binnen drie dagen af.

De tweede ſtaat, bekend onder den naam van *Uitbottings-Koorts*, duurt gewoonlyk drie dagen; ſomtyds vier, vyf, enz. tot aan tien dagen toe, maar zeer zelden minder dan drie. Het is geduurende dit Tydperk, dat een oplettend Waarneemer den waaren aart deezer ziekte kan ontdekken, indien de Lyder behandeld wordt op de wyze, die hier na zal opgegeeven wor-

worden. Hy zal terstond bevinden, dat de Zieke treurig en neerslagtig is, onderhevig aan doffe en afmattende pynen omtrent het Middenrif; aan trillingen, even als die veroorzaakt worden door een bloedprop; aan duizelingen, nyging tot braaken; somwyl aan daadlyke braakingen; by de gezondste Lyders vindt men deeze toevallen het sterkst, en bovendien vergezeld van Stuiptrekkingen van de mond, neusgaten, oogen, en de vingeren, en somtyds het geheele ligchaam over. Eenige Lyders verwekken nog meer vrees, door een soort van Slaapzucht, die in dit gantsche Tydperk blyft voortduuren. Gezonde Kinderen, en by welken geen overtollige vogten gevonden worden, zyn zeer onderhevig aan Stuiptrekkingen, en slaapzugtige gesteldheid. Deeze toevallen, schoon zy hen die 'er niet aan gewoon zyn kunnen verontrusten, hebben op zich zelfs niets gevaarlyks; zy kondigen gemeenlyk aan, dat het getal der Pok-puisten niet aanmerklyk groot zal zyn; en als zy allergeweldigst zyn, eindigt de Ziekte doorgaans zonder etteren.

Maar als de Lyders ongezond en volsappig zyn, veroorzaakt de staat van spanning en saamentrekking der Zenuwen, door het versnellen van de beweeging der vogten, eene gisting, of zuiverende afscheiding, waar van zich de gevolgen naar buiten vertoonen; hier van

daan

daan de verſchillende toevallen van ontſteeking en rotting, waar door de ſtraks opgenoemde verſchynſels zelfs twyffelachtig gemaakt worden. Indien de Zieke overvloed heeft van gezonde vogten, komt hy 'er af, met 'er zich van gezuiverd te zien, door een min of meer aanmerklyk getal van Pok-puisten. Is hy in tegendeel van eene ſcheurbuikige, zwakke, of kwaadſappige geſteldheid, en heeft het werktuiglyk geſtel geen kragts genoeg om tegentewerken, en het overvloedig toegenomen bedorven vogt naar buiten te dryven, dan blyven de Puisten plat, 'er komt eene paarſche kleur by, en de dood maakt niet zelden een einde aan deeze toevallen; die eveneens plaats grypen, indien de krachten des Lyders te ontyde door aderlaaten uitgeput zyn. Indien de Zieke met een rottend Smet bezet is, kan zulks den dood veroorzaaken door een Koud Vuur, dat doorgaans de inwendige deelen des lighaams aantast: doch zich ook, ſchoon zelden, zigtbaar vertoont, door eene rotting der uitwendige deelen. Dit tydperk gaat vergezeld van min of meer hevige Koortſen.

Het derde Tydperk neemt zynen aanvang, wanneer de Puisten beginnen te zwellen, duurt zoo lang ze toeneemen, en eindigt met derzelver Ettermaaking. Wanneer de Pok-puisten overvloedig zyn, eindigt dit tydperk met eene

Koorts,

Koorts, die men de *Etter-koorts* noemt. In ſommige kwaadaartige Kinderpokjes wordt men geene tusſchenpoozing gewaar tusſchen de Uitbottings- en de volgende Koorts; vermits de eerſte veroorzaakt wordt door de afſchyding van het bedorven ſap, eindigt ze niet voor dat de oorzaak ophoudt. In gewoone gevallen duurt dit Tydperk zes dagen: maar men heeft het zich tot dertig dagen zien uitſtrekken, en misſchien verder.

Het is van veel aanbelang voor de behandeling der Kinderziekte, eene bezorgde oplettenheid te hebben omtrent de opgegeevene grondbeginſels; door middel derzelve zal men ontwaar worden het nadeelige der oude handelwyze, die daarheen ſtrekte om het kwaad te doen toeneemen, door de gisting der vogten te vermeerderen in den tyd der uitbotting.

Wy zullen ons niet ophouden met het leerſtelſel dier geene te beſchuldigen, die de onſchuldige oorzaak geweest zyn van den dood van zoo veel ſlagtoffers; zy beſchouwden de zaak uit een oogpunt en beginſel, 't welk zy geloofden waar te zyn; hunne handelwyze was 'er een gevolg van; zy hadden gelyk dat zy ze volgden; ook ſtelden zy zich met reden tegen de Inënting, zoo lang als deeze konstbewerking aan twyffelingen onderhevig was; en waar-

waarlyk, wy ſtaan meer verwonderd over, dan wy vertrouwen ſtellen in hun, die ze het eerst hebben durven in 't werk ſtellen.

Den tyd, wanneer de Inënting zyn aanvang heeft genoomen; weet men niet; maar wel, dat ze in 't begin onzer eeuw in *Europa* is ingevoerd door *Mylady* Montaigu, die 'er kennis van gekreegen hadt geduurende het Gezandſchap van haar Man te *Conſtantinopel.* De Inënting is zedert langen tyd in gebruik geweest by de *Chineezen*, *Tartaaren*, *Cirkasſiers*, *Turken*, en by verſcheidene Volken van *Africa*; en de *Spanjaarden* beweeren met ſchyn van waarheid, dat ze by hen haaren oorſprong genoomen heeft.

Het menſchlyk verſtand maakt niet dan trapswyze vorderingen; het is zelfs ſomwyl voordeelig in dwaaling te verkeeren, wanneer de ondervinding nog geen uitſpraak heeft gedaan over de goedheid eener nieuwe ontdekking. Dit was het geval van de begunſtigers der Inenting, wanneer ze in *Europa* was overgebragt. Veelligt zouden zy, die haar ſtraks goedkeurden, dezelve beſtreeden hebben, indien zy niet gemeend hadden, dat de voorafgaande voorbereiding van het Voorwerp al de verdienſten dezer bewerking uitmaakten.

Zie

Zie hier hoe men redeneerde: het is bekend, dat verre het grootste deel der menschen eens de Kinderziekte moet doorstaan; een ieder, hoofd voor hoofd, vindt 'er zich geduurende den gantschen loop zyns levens aan bloot gesteld; de grondstof deezer kwaal, die hy mede ter weereld brengt, kan aan het werken geraaken, in een tyd dat zyn lighaamskragt verzwakt, of zyne gezondheid afgenoomen is; in een tyd dat zyne sappen kwalyk gesteld zyn; in eene ongunstige, ja dikwerf doodlyke gesteldheid van het jaar of jaargetyde; deeze gevaaren nu kan men ontgaan door de Inënting; wy kunnen van eenen gezonden staat gebruik maaken, daar wy ze aantreffen; zoo niet, wy kunnen beginnen met het gebrekkige daar van vooraf te herstellen; wy zullen de ontstelling daar van voorkomen, door eene voorbereidende leefregel, ingerigt om den aart der vogten te verbeteren, en derzelver hoeveelheid te verminderen; daar benevens kunnen wy het gunstigst jaargetyde tot het wel slagen der kunstbewerking uitkiezen.

Deeze redeneering was verleidende; men ging aan 't inenten; *Engeland* zag het beginnen, voortzetten, en tot zoo verre wel slagen, dat daar door eindelyk de oogen zyner nabuuren geopend wierden. Men kan in veele Werken, die in dat Land het licht zagen, bovenal in

in dat van Dr. DIMSDEALE, de wyze vinden hoe men de Inentelingen voorbereide, en hoe men vervolgde met hen te behandelen.

Alle de Geleerden koozen party voor, of tegen de Inënting: hét wierdt een onderwerp van naaukeurtig onderzoek; de Meetkundigen bereekenden de waarschynlykheid van 't wel gelukken, waar door de Overheden moesten overgehaald worden, om ze aan te moedigen; en Geneesmeesters maakten zich eenen grooten naam door het gemeen maaken van hunne verrigtingen.

Dr. GATY keerde weder uit *Turkyen*, alwaar hy, als een onpartydig Regter, de gemaklyke wyze, waarop men aldaar deeze ziekte mededeelde, hadt onderzogt.

Hy hadt gezien, dat men 'er geen Geneesmeesters te hulp riep; dat de tedere en onkundige Moeder zelve de Kinderziekte aan haar Kind inëntte; dat men slegts eenige oppervlakkige prikken maakte met een naald, waar van de punt in de Etter van eene Pok gedoopt was; bovenal nam hy waar, dat deeze Inënting niet voorafgegaan wierdt van eenig voorschrift, of voorbereidende behandeling.

Uit overweeging deezer waarneemingen besloot hy, dat het voordeel aan de zyde der Inenting

ënting eeniglyk afhing van de plaats waar het gif zyne werking begon: dat in de natuurlyke Kinderziekte, de befmettende deeltjes in den dampkring verfpreid, door de ademhaaling tot in de tederfte deelen der Long overgebragt worden; dat de wanorde, die zy daar veroorzaaken, en waar van men zich een denkbeeld kan maaken, als men den voortgang der ontfteeking op de plaats eener uitwendige inënting naargaat, als dan het bloed bedierf, in zynen overgang naar de fynfte adertakken van dat Ingewand, en geduurende het eerfte tydperk eene verandering in alle de vogten veroorzaakte; dat de verfnelde en hevige ontfteeking der vaste deelen, geduurende den loop des tweeden tydperks, in deeze bedorvene fappen eene hette en gisting (of affchyding) te weeg bragt, waar van de uitwerkfels te wel bekend zyn; in plaatfe dat, wanneer het gif aan eenig uitwendig deel des lighaams medegedeeld wierdt, de eerfte ftaat der Ziekte voorbyging, zonder dat de vogten merkbaar konden aangedaan zyn; en dat by gevolg de Lyder niet bloodgefteld was aan de onaangenaame gevolgen deezer Ziekte, dan wanneer zyne vogten natuurlyk in dien ftaat waren, waarin zy door de vergiftige befmetting der Longen, anders zouden gebragt zyn geweest.

Deeze redeneering van Dr. GATY komt zoo overreedend voor, en zoo wel gestaafd door de gevolgen van de wyze van behandeling, die Hy, by zyne terugkomst, in *Europa* heeft overgebragt, dat ze geen tegenspraak schynt te kunnen lyden.

Men kan echter niet ontveinzen, het geen door verscheide Ryzigers verhaald wordt, dat naamelyk de *Chineezen* de Kinderziekte mededeelen, door middel van gedroogde en fyn gewreevene korsten van Pokpuisten in den neus optesnuiven. Dit bericht, indien het waar is, schynt het leerstelsel van Dr. GATY omver te werpen: maar het kan zeer wel zyn, dat door de onmidlyke aanraaking van dit Poeder aan de binnen-wanden der neus, de zitplaats van het kwaad aldaar gevestigd wordt; en dat het niet dan zelden gebeurd, dat de Long terstond daar door aangedaan wordt. Men zal zich van dit onderscheid gemaklyk een denkbeeld kunnen maaken, als men let, dat drooge korsten niet veel kragts kunnen overbehouden hebben. Zy die zich van pluksel of van katoen bedienen, weeten dat hunne Inëntelingen dikwerf gevaar zouden loopen, om met de Kinderziekte door de inademing besmet te worden, indien deeze stoffen zoo veel vermogen hadden, als men genoodzaakt is toetekennen aan het Pokgift, waar mede de Dampkring besmet is. Zie hier

twee

twee Proefneemingen, die ik dikmaals bygebragt heb, om deeze vraag opteheIderen, en van wier waarheid men zich gemaklyk kan overtuigen.

Ik heb menigmaalen, op de wyze die ik ſtraks verklaaren zal, ingeënt met het einde van een Lancet, dat ik herhaalde ryzen met zyn plat over het Eeldachtige van eene ingeënte plaats had geſtreeken, geduurende het tweede tydperk, en voor dat 'er zich nog ſtof liet zien. Deeze proefneemingen zyn zoo wel gelukt, als of het Lancet in Etter gedoopt was geweest: het welk aantoont, dat het gif even zoo kragtig bevonden wordt in de ſtoffe der ongevoelige doorwaasſeming, als in de Etter. Vervolgens heb ik de Inënting ondernoomen met de Etter, wanneer de ettermaaking byna ten einde was, 't welk menigmaal vrugteloos afliep, ten bewyze van gebrek aan beſmettend vermogen in de drooge korſten.

Ik oordeelde deeze voorgaande grondbeginſelen en aanmerkingen ter neder te moeten ſtellen, als zynde zy van een wezendlyk belang, voor alle die de Inënting willen oeffenen. Indien ze zich de weinige boeken, die ik aangehaald heb, ter leezing kunnen bezorgen, zullen zy daarin de zaaken vinden, die ik ſlegts aangeroert heb. Ik zal overgaan tot de wyze

van Inënten, door my op 't Eiland *Granada* in 1769 en 1770. in 't werk gesteld.

In 't Jaar 1769. woedden de Kinderpokjes, in de Fransche Vooreilanden (*Antilles*) meer gewoonlyk bekend onder den naam van *Verettes*, zeer sterk te *Granada*; aangezien men rekende, dat een vierdendeel van de Zieken stierven. Veele Engelschen hadden 'er de Inënting met goed gevolg beproefd, maar de Franschen, nieuwe Onderdaanen van *Engeland*, durfden dezelve nog niet dan met schroom aanneemen. Ik was een van de eerste, die ze in 't werk stelde, en was zoo gelukkig van te zien, dat veelen der nieuwe Onderdaanen zich by my vervoegden, om hen te behandelen: Ik ben nuttig geweest aan myne Landgenooten, en zonder Geneesmeester te zyn, maar deeze konst op myne kosten oeffenende, heb ik zes-enzeventig vrye Blanken, en vyfhonderd en zes Slaaven ingeënt. Ik heb 'er een groot getal van by my gehouden, en ben daar door in staat geweest, om de vooraf verklaarde *Tydperken* en *Verschynsels* oplettend naartegaan.

Men moet dan gelooven, dat ik de waarheid zonder bewimpeling zal opgeeven, en ik zal dit met zoo veel te meer vertrouwen doen, als die niets zal zeggen, dan het geen ik bewyzen kan door het getuigenis der Persoonen, die

die ik behandeld heb, of die 'er ooggetuigen van geweest zyn.

Van deeze 582 Ingeënten is 'er maar één geſtorven. Zie hier het geval:

De Heer LA MOTHE HOSTEN hadt my verzogt zyne Negers, by getallen van tien tot tien, te willen inënten. Ik hadt by het geeven van myne toeſtemming bedongen, dat hy my geen anderen, dan gezonde onderwerpen zou zenden. Door onoplettendheid bevondt 'er zich eene Negerin onder, van omtrent drie jaaren, die ſedert het oogenblik haarer geboorte aan eene *Veneriſche* Krankte onderhevig was. Zes dagen na de Inënting openbaarde zich eene algemeene Verſterving, die een gedeelte van haare Beenderen bloot maakte, eer zy den geest gaf.

Veelen zyn zwaar ziek geweest: De Heer LOUIS PAPIN, die kwaadaartige ſamenvloejende Pokjes hadt, en geduurende agtëntwintig dagen, eene voortduurende Koorts gehouden heeft; heeft ſedert de voorſpoedigſte gezondheid genooten, alſchoon hy voorheen vry zieklyk was geweest. De Heer COLART DE BELTGERS heeft een verſchriklyk aantal Pokpnisten gehad, en een Galkoorts geduurende het tweede tydperk, waarvan hy ſpoedig herſteld is door eene gewoone behandeling. Een

 klein

klein Dochtertje van den Heer Hosten, omtrent zes maanden oud, liep gevaar van ſterven, naardien de ſaamenvloejende Pokjes hadt: doch is volkomen herſteld geworden.

Geen een der Slaaven is in eenig drygend gevaar van 't leven te verliezen geweest, geduurende de ziekte: maar drie of vier derzelven hebben eenige weeken daarna ſtyve Kramptrekkingen gehad, doch de *Opium* heeft ze allen geneezen.

Twintig der eerſten heb ik geduurende vyftien dagen voorbereid, door eene voorgeſchreeven Leefregel, en verſcheide zagte Buikzuiveringen; hier mede bezig zynde, kwam my de Vertaaling van het Boek van Dr. Gaty door Dr. Maty in handen, waarop, omtrent alle myne andere Inëntelingen, de volgende handelwyze en voorbehoedzelen in 't werk geſteld wierden.

Heto nderwerp moet gezond zyn en welvaarende. Indien het eene Vrouw is, moet zy niet zwanger zyn, en eenige dagen te vooren haare Maandſtonden gehad hebben; indien het een Kind is, moet de tyd van het tanden krygen voorby zyn, en men moet het gezuiverd hebben van Wormen, indien het die hadt.

Ik

Ik heb my echter in de noodzaaklykheid bevonden, om, ter vermyding van besmetting, Slaven inteënten, die geenſins gezond van geſtel waren, zonder dat hen toevallen overgekomen zyn: onder deezen bevond zich eene Negerin, by welke, ſedert eenige maanden, de Stonden hadden opgehouden, die eenige weeken laater wederkwamen.

Insgelyks heb ik veele Vrouwen ingeënt, die niet wisten dat zy zwanger waren; het grootſte gedeelte derzelven kreeg Miskraamen, zonder dat haar zelve toevallen overgekomen zyn.

Men moet de koelſte en friſchte tyd van 't Jaar uitkiezen; te weeten van Slagtmaand tot Bloeimaand (*); ondertusſchen heb ik ook in andere Maanden ingeënt; maar men dient de groote hitte vau Hooi- en Oogstmaand te vermyden; als ook die Jaargetyden, waarin beſmettelyke Ziektens heerſchen.

Men moet eene gezonde, koele, en luchtige plaats uitkiezen, om 'er de Inënting te verrigten.

Eenige Voorbereiding te maaken, is ten minſten nutteloos.

De

(*) *N B.* Voor dien Luchtſtreek.

De voorzigtigheid leert, dat men het Pokgif moet neemen van een gezond perſoon, en wiens Pokken van een goedäartig ſoort zyn.

Men moet zorg draagen, dat men den Inënteling van den zieken Lyder verwyderd houde, om de beſmetting voor te komen.

Men neeme, uit eene welgevulde Pok, een weinig Etter, met een punt van een Lancet, zorgdraagende, dat de Inënteling in de open lucht zy geduurende de bewerking, en dat hy het hoofd naar de tegengeſtelde zyde gewend houde, om het gif niet inteädemen; dan maakt men, met de punt van 't Lancet, een ſneedje zoo ondiep, dat 'er geen bloed voor den dag kome, ten minſte dat het niet uitvloeije; en ſtryke dikmaals, met het einde van 't Lancet, op zyn plat, over de ſneede, om 'er de Etterſtof te doen indringen; de Inënteling dient zorg te draagen, dat hy met zyne neus niet digt by de ingeënte plaats kome, zoo lang dezelve nog niet geheel droog is.

Men kan een plaats naar welgevallen uitkiezen tot het maaken der ſneede: wat my betreft, die den raad van Dr. GATY getrouwelyk volgde, ik heb boven anderen plaatſen verkoozen zulks te doen boven op den hand, tusſchen den duim en den voorſten vinger, om dat het vel daar ſlapper is, en meer voor de lucht blootgeſteld

gesteld dan elders. Men behoeft hierin niet te rug gehouden te worden, door vreeze van aldaar een onaangenaam lidteken te veroorzaaken; naardien het lidteken, dat 'er gemaakt wordt, niets mishaaglyks heeft.

Het gebeurt somtyds, dat op de plaats der Inënting, geduurende het derde tydperk, eene verschriklyke versweering ontstaat: het is in dit geval genoeg de wond zuiver te houden, en ze geneest verbaazend schielyk, zoo draa de oorzaak ophoudt.

Naar eenige dagen wordt men gewaar, of de Inënting geslaagd is, dan niet; in 't laatste geval herhaalt men ze van agt tot agt dagen.

Indien ze gewerkt heeft, zal men tegens den derden dag, eene ligte roodheid rondöm het wondje gewaar worden, die vervolgens verdwynt, én overgaat in eene blaauwheid, die zich rondöm den rand, min of meer zichtbaar, vertoont: tegen den zesden dag voelt men eene hardheid, die toeneemt; de plaats wordt puistig, als robbevel, en omtrent den negenden dag vertoonen zich de Puisten groot en ontstooken; als ook het wondje, in 't welke men als dan, vry dikwils, eene vloeibaare stoffe, als water, vindt, met dewelke men de Pokken, even zoo wel aan anderen kan mededeelen, als met de Etter.

Het is omtrent deezen tyd, dat zich de toevallen van het tweede tydperk openbaaren. Het gebeurt fomtyds (maar zelden), dat de Zieke veel Pokpuisten fchynt te hebben, en dat ze in weinig tyds verdwynen; indien zulks gebeurt in 't begin en voor dat de Etter gemaakt is, moet men niets doen, vermits het veroorzaakt is door eene toevallige opbruizing van het bloed; en haare verdwyning doet zien, dat 'er geene afgefcheidene overtollige vogten plaats hebben. Dit geval is my tweemaal voorgekomen: maar ik heb nooit Pokken, met ftof gevuld, zien verdwynen; indien zulks voorviel, zou men het kunnen trachten te herftellen door verfterkende en blaertrekkende middelen.

Indien 'er toevallen voorkomen, die geen gemeenfchap met deeze Ziekte hebben, moet men hulpmiddelen, naar den aart van de kwaalen, aanwenden. De vermeerderde fnelheid der vogten doet fomtyds Ziektens te voorfchyn komen, die anders nog eenigen tyd zouden weg gebleeven zyn. Deeze gevallen zyn my zelden voorgekomen, en altoos zonder nadeelige gevolgen.

Wanneer het onderwerp een Kind is, ja zelfs al is het volwasfen, moet men zeer oplettend zyn op de Wormen, en, zo dra men ze gewaar wordt, den Zieken Oly en Citroen

doen

doen gebruiken, en hem de gewoone Worm-verdryvende middelen toedienen.

Ik ben meermaalen in de noodzaaklykheid geweest, om te doen braaken en purgeeren, geduurende het tweede tydperk der Ziekte: maar men moet zulks niet doen, dan wanneer men 'er toe gedwongen is. Ik heb nooit nodig gehad, om myn toevlugt te neemen tot aderlaaten, 't welk ik zeer gevaarlyk agt, om de vermindering van de kragt der Zieken, daar door veroorzaakt.

De Inënteling zal, na dat de bewerking aan hem verrigt is, zyne gewoone wyze van leeven mogen volgen, vermydende alle ſoorten van overdaad, en al te kragtige vleesbereidingen; hy kan naar zyn genoegen koud Water, Limonade, en andere verkoelende Dranken drinken; hy baade zich daaglyks in koud water, en houde zyn verblyf by dag en by nacht in eene koele en luchtige plaats; hy zal weldoen met veelmaalen daags de plaats der inënting met koud water aftewasſchen, tot dat de Pokken beginnen vol te worden.

Wanneer het tweede tydperk begint, moet de Lyder, zoo veel als mogelyk is, in de open lucht blyven; het is voornaamlyk dan, dat de vrye en friſſe lucht hem allernoodzaaklykst is; en dat hy alle verhittende ſpyzen en dranken

moet

moet vermyden, ten einde aan de Zenuwen alle vryheid van beweeging te geeven; en de inwendige warmte niet te vermeerderen; hy zal wel doen, dat hy zyne handen en aangezigt dikwils wasſche met koud water.

Als men gewaar wordt, dat 'er Pokken zullen voor den dag komen aan 't binnenſte van het oog, 't geen de Zieke vooraf kan voelen, door eene blyvende pyn, even als van een ſteek, moet men zulks voorkomen door water, zoo koud als mogelyk is, droppel by droppel, met een ſponsje of natgemaakt linnen lapje, in 't oog te laaten vloeijen; dit veel reizen in een uur herhaald, en een dag of twee lang onderhouden zynde, is genoeg om het kwaad aftewenden.

Wanneer de Lyder aan veele Stuiptrekkingen onderhevig is, die hem het ſlaapen beletten, kan men zulks, door middel van vloeibaare *Opium*, doen ophouden.

De behandeling, geduurende het derde tydperk te houden, blyft nog dezelfde als die der twee voorgaande, uitgezonderd het afwasſchen met koud water, 't welk op moet houden, wanneer de Pokken beginnen gevuld te worden met zigtbaare Etter; om reden dat men het terug dryven der vogten vermyden moet; maar de Zieke moet in de ruime lucht gehouden worden,

waar-

waaraan hy niet te veel kan blootgesteld worden. Indien zyne ongemakken hem noodzaaken te blyven liggen, is het best dat hy zulks doe in een hangmat, of op een stroo-matras, om dat andere te veel warmte geeven.

Indien de Pokjes niet talryk zyn, kan het maaken van ontlasting voordeel geeven: maar indien de stof overvloedig is, moet men hem, zoo dra de ettering regt begonnen is, een middel van Manna met Zouten doen gebruiken, en zulks om de twee of drie dagen herhaalen, indien het nodig is: maar zoo lang de Pokken vol worden, en de ettering voortduurt, moet men de Koorts niet tragten te verdryven, die in dat geval een noodzaaklyk gevolg is van de wanorde der vogten.

Wanneer de ettering eindigt, en de Zieke zich zwak bevindt, zal men hem *Kina*, en hertsterkende middelen toedienen; inzonderheid *Madera- Canarie-* en *Mallaga-Wyn*: maar zoo lang de Etter-maaking duurt, moet men deeze middelen niet aanwenden.

Men moet den Zieken, ten minsten eenmaal daags, schoon linnen doen aantrekken, en van tyd tot tyd zyn bed of hangmat verschoonen.

Men moet den Zieken geensins dat geene onthouden, waarna hy grooten trek heeft. De Heer

Heer PAPIN wilde, geduurende 28 dagen dat de Koorts hem bybleef, niets drinken dan even laauw water; maar zoo draa dezelve ophieldt, hadt hy even zo greetige begeerte tot een drank (*Sang-gris*), die met Madera-Wyn gemaakt wierdt. Eene Negerin, die zeer gevaarlyk krank lag aan natuurlyke ſaamenvloeijende Pokken, verzogt met zoo veel drift haar eigen Pis te drinken, dat ik het haar toeſtond; vierentwintig uuren daar na verliet haar die lust, en haare Pokken wierden volmaakt vol.

Ik heb de Voortplanting der Pokken, door Inënting, tot in den agtſten graad herhaald, en geen verſchil ontdekt tusſchen de Ziekte, die door de eerſte Inënting, en die door de agtſte voortgebragt was.

Ik heb meer dan vyftigmaalen beproeft, of de Inënting op my ook eenige merkbaare uitwerking zou hebben, alſchoon ik in 1767. een van de allerverſchriklykſte natuurlyke Kinderziekte hadt ondergaan. Zie hier het gevolg van myne poogingen: zy waren byna alle zonder eenig gevolg; twee of driemaal ondertusſchen kwam 'er op de plaats der inënting eene roodheid; en eene zwelling, die 'er eene enkele reize bygekomen is tot zoo verre, dat zy eenige ſtof begon te verſchaffen, zonder eenige verdere verſchynſels; met deeze ſtof heb ik, den tienden

den dag naa myne inënting, veel anderen ingeënt, die daar van eene volmaakte Kinderziekte kreegen.

Ik zal 'er nog byvoegen, dat, naar myn gevoelen, men dezelfde handelwyze moet houden by de natuurlyke Kinderziekte. In die van 1767 en 1770. heb ik tweeëndertig Zieken, die besmet waren geworden, het grootste gedeelte van welke saamenvloeijende en kwaadaartige Pokken had, en waar van 'er, naar den gewoonen loop, agt moesten sterven, alle tot één toe geneezen, volgens de voorgeschrevene behandeling.

Een derzelven was een *Mulat*, omtrent 12 jaaren oud; men bragt hem tot my, in 't begin van de nacht; hy hadt alle kenmerken van Purperkoorts; hy scheen in een doodlyk verval van kragten te zyn. Ik liet hem plaatsen in de open lucht, aan den vogtigen dampkring blootgesteld tot byna middernacht; vervolgens deed ik hem, in eene opene en zeer luchtige kamer, op een Matras liggen, terwyl zyn hemd en nachtmuts ten eenemaal door nat waren van de vogtigheid; 's daags daarna begonnen de Pokken grooter te worden, en de uitkomst was voorspoedig, in weerwil der overvloedige vogtigheid. Dezelfde proef heb ik meermaalen herhaald, met een even gelukkig gevolg.

Ik

Ik wierd aangemoedigd om dit middel te beproeven, door het volgend geval, waarvan ik verzekerd was. Een Negerſlaaf van den Heer JAMES SIMONS, in 't Quartier van *St. George*, op het Eiland *Granada*, was in zeer groot levensgevaar door eene ſaamengevloeide Kinderziekte. Hy bediende zich van de afweezigheid van den Oppasſer, om den natuurlyken trek, daar hy door gedreeven wierdt, te volgen, en plaatste zich in den loopenden ſtroom van het kleine Riviertje der plaats daar hy zich bevond. Na dat zyn bewaarder gewaar was geworden dat hy ontſnapt was, en men hem langen tyd gezogt had, vondt men hem in zulk een hachlyk bad, waar uit men hem trok, zich verzekerd houdende, dat hy binnen kort den geest zou geeven: maar in tegendeel, hy bevondt zich ſterker, en, met den volgendən dag, ſcheen de ziekte een beter aanzien te krygen; hem kwamen geene toevallen over, en zyn herſtelling was zeer voorſpoedig.

Opgeſteld te Granada, den 4. October 1777.

ANT-